

Jerome K. JEROME

**THREE MEN
ON THE BUMMEL**

Джером К. ДЖЕРОМ

ТРОЄ НА БУМЕЛІ

*Переклад з англійської
Олекси НЕГРЕБЕЦЬКОГО*

КИЇВ • ЗНАННЯ

CONTENTS

Chapter I	6
Chapter II	28
Chapter III	50
Chapter IV	72
Chapter V	100
Chapter VI	126
Chapter VII	150
Chapter VIII	170
Chapter IX	196
Chapter X	224
Chapter XI	244
Chapter XII	266
Chapter XIII	290
Chapter XIV	316

ЗМІСТ

Розділ I	7
Розділ II	29
Розділ III	51
Розділ IV	73
Розділ V	101
Розділ VI	127
Розділ VII	151
Розділ VIII	171
Розділ IX	197
Розділ X	225
Розділ XI	245
Розділ XII	267
Розділ XIII	291
Розділ XIV	317

CHAPTER I

Three men need change — Anecdote showing evil result of deception — Moral cowardice of George — Harris has ideas — Yarn of the Ancient Mariner and the Inexperienced Yachtsman — A hearty crew — Danger of sailing when the wind is off the land — Impossibility of sailing when the wind is off the sea — The argumentativeness of Ethelbertha — The dampness of the river — Harris suggests a bicycle tour — George thinks of the wind — Harris suggests the Black Forest — George thinks of the hills — Plan adopted by Harris for ascent of hills — Interruption by Mrs. Harris.

“What we want,” said Harris, “is a change.”

At this moment the door opened, and Mrs. Harris put her head in to say that Ethelbertha had sent her to remind me that we must not be late getting home because of Clarence. Ethelbertha, I am inclined to think, is unnecessarily nervous about the children. As a matter of fact, there was nothing wrong with the child whatever. He had been out with his aunt that morning; and if he looks wistfully at a pastry-cook’s window she takes him inside and buys him cream buns and “maids-of-honour” until he insists that he has had enough, and politely, but firmly, refuses to eat another anything. Then, of course, he wants only one helping of pudding at lunch, and Ethelbertha thinks he is sickening for something. Mrs. Harris added that it would be as well for us to come upstairs soon, on our own account also, as otherwise we should miss Muriel’s rendering of “The Mad Hatter’s Tea Party,” out of *Alice in Wonderland*. Muriel is Harris’s second, age eight: she is a bright, intelligent child; but I prefer her myself in serious pieces. We said we would finish our cigarettes and follow almost immediately; we also begged her not to let Muriel begin until we arrived. She promised to hold the child back as long as possible, and went. Harris, as soon as the door was closed, resumed his interrupted sentence.

“You know what I mean,” he said, “a complete change.”

The question was how to get it.

РОЗДІЛ І

Трьом потрібна зміна обстановки. — Історія, яка виявляє кепські наслідки обману. — Джорджева малодушність. — Гаррісові ідеї. — Оповідь про старого моряка та недосвідченого яхтсмена. — Душевна команда. — Небезпечність плавання під вітрилом, коли вітер з берега. — Неможливість плавання під вітрилом, коли вітер з моря. — Сперечливість Етельберти. — Возкість на річці. — Гарріс пропонує веломандрівку. — Джордж думає про вітер. — Гарріс пропонує Шварцвальд. — Джордж думає про пагорби. — Гаррісів план сходження на пагорби. — Втручання місіс Гарріс.

— Нам украй потрібно змінити обстановку, — сказав Гарріс.

У цю мить двері відчинились, і місіс Гарріс просунула голову й сказала, що Етельберта послала її нагадати мені, щоб не засиджувався, бо вдома жде Кларенс. Я схильний думати, що Етельберта занадто переживає через дітей. Нічого поганого з нашою дитиною не сталося. Уранці хлопчик гуляв з тіткою, і, бувало, коли задумливо спинявся перед вітринами кондитерських, вона затягувала його всередину й купувала ватрушки, доки він не заявив, що наївся по саму зав'язку, й чемно, однак твердо, відмовився з'їсти ще одну. Після цього за обідом Кларенс, звісно, обмежився тільки однією порцією пудингу, й Етельберта вирішила, що він на щось захворів. Місіс Гарріс додала, що добре було б нам поспішити нагору, інакше ми пропустимо, як Мюріель читатиме “Чаювання в божевільного капелюшника” з “Аліси у Дивосвіті”. Мюріель — друга дитина Гаррісів, їй вісім років, вона здібна й розумна, але серйозні твори я волюю читати сам. Ми сказали, що докуримо сигарети і прийдемо майже одразу, а ще попросили, щоб Мюріель без нас не починала. Місіс Гарріс пообіцяла стримувати дитину, скільки зможе, і вийшла. Одрозу як двері зачинилися, Гарріс продовжив свою перервану думку.

— Ви мене розумієте, — сказав він. — Треба змінити обстановку докорінно.

Питання було в тому, як це зробити.

George suggested “business.” It was the sort of suggestion George would make. A bachelor thinks a married woman doesn’t know enough to get out of the way of a steam-roller. I knew a young fellow once, an engineer, who thought he would go to Vienna “on business.” His wife wanted to know “what business?” He told her it would be his duty to visit the mines in the neighbourhood of the Austrian capital, and to make reports. She said she would go with him; she was that sort of woman. He tried to dissuade her: he told her that a mine was no place for a beautiful woman. She said she felt that herself, and that therefore she did not intend to accompany him down the shafts; she would see him off in the morning, and then amuse herself until his return, looking round the Vienna shops, and buying a few things she might want. Having started the idea, he did not see very well how to get out of it; and for ten long summer days he did visit the mines in the neighbourhood of Vienna, and in the evening wrote reports about them, which she posted for him to his firm, who didn’t want them.

I should be grieved to think that either Ethelbertha or Mrs. Harris belonged to that class of wife, but it is as well not to overdo “business” — it should be kept for cases of real emergency.

“No,” I said, “the thing is to be frank and manly. I shall tell Ethelbertha that I have come to the conclusion a man never values happiness that is always with him. I shall tell her that, for the sake of learning to appreciate my own advantages as I know they should be appreciated, I intend to tear myself away from her and the children for at least three weeks. I shall tell her,” I continued, turning to Harris, “that it is you who have shown me my duty in this respect; that it is to you we shall owe —”

Harris put down his glass rather hurriedly.

“If you don’t mind, old man,” he interrupted, “I’d really rather you didn’t. She’ll talk it over with my wife, and — well, I should not be happy, taking credit that I do not deserve.”

“But you do deserve it,” I insisted; “it was your suggestion.”

“It was you gave me the idea,” interrupted Harris again. “You know you said it was a mistake for a man to get into a groove, and that unbroken domesticity cloyed the brain.”

“I was speaking generally,” I explained.

“It struck me as very apt,” said Harris. “I thought of repeating it to Clara; she has a great opinion of your sense, I know. I am sure that if —”

Джордж запропонував “поїздку у справах”. Джордж завжди пропонує щось подібне. Нежонатий чоловік думає, що заміжня жінка така наївна й повірить. Я колись знав одного молодого чоловіка, інженера, котрий вважав, що зможе поїхати у Відень “у справах”. Його дружина одразу ж захотіла знати, у яких “справах”. Він їй відповів, що має відвідати шахти в околицях австрійської столиці й написати про це звіт. Вона сказала, що поїде з ним, — бувають і такі жінки. Він намагався її відговорити: зауважив, що шахта — не найкраще місце для вродливої жінки. Дружина відповіла, що й сама це відчуває і не збирається супроводжувати його по штреках; вона б його проводжала вранці на роботу, а тоді до його повернення розважалась би, оглядаючи віденські крамнички та купуючи те, що їй сподобається. Вигадуючи відмовку, мій знайомий не придумав, як з неї викрутитись, і тому десять довгих літніх днів одвідував шахти в околицях Відня, а вечорами писав про це звіти, а вона відсилала їх поштою в його компанію, яка ніяких звітів не замовляла.

Я й думки не припускаю, що Етельберта чи місіс Гарріс належать до такого типу дружин, однак до відмовки про “поїздку в справах” вдаватися не варто — її краще приберегти для крайніх випадків.

— Ні, — підсумував я, — треба діяти щиро й мужньо. Я скажу Етельберті, що дійшов висновку: чоловік не цінує щастя, яке завжди поруч. Поясню їй: щоб більше цінувати те, як мені добре живеться, — а я зобов’язаний це цінувати — я мушу відірвати себе від неї та діток щонайменше на три тижні. Скажу, — продовжив я, обертаючись до Гарріса, — що це ти закликав мене виконати цей обов’язок, що це тобі ми повинні...

Гарріс поспіхом поставив склянку.

— Якщо ти не проти, старий, — перебив він мене, — то краще такого не говори. Вона розкаже моїй жінці і... Мені не хочеться слухати компліменти, яких я не заслужив.

— Але ж ти заслужив, — наполягав я, — бо це ти запропонував мандрівку.

— А на ідею наштовхнув мене ти, — знову перебив Гарріс. — Ти сказав, що це помилка — не сходити з одноманітної колії — і що незворушна домашня атмосфера погано діє на мозок.

— Я говорив загалом, — пояснив я.

— А мене ця думка вразила, — сказав Гарріс. — Я думав було поділитися нею з Кларою. Вона дуже високої думки про твій розум. Я впевнений, що якби...

“We won’t risk it,” I interrupted, in my turn; “it is a delicate matter, and I see a way out of it. We will say George suggested the idea.”

There is a lack of genial helpfulness about George that it sometimes vexes me to notice. You would have thought he would have welcomed the chance of assisting two old friends out of a dilemma; instead, he became disagreeable.

“You do,” said George, “and I shall tell them both that my original plan was that we should make a party — children and all; that I should bring my aunt, and that we should hire a charming old chateau I know of in Normandy, on the coast, where the climate is peculiarly adapted to delicate children, and the milk such as you do not get in England. I shall add that you overrode that suggestion, arguing we should be happier by ourselves.”

With a man like George kindness is of no use; you have to be firm.

“You do,” said Harris, “and I, for one, will close with the offer. We will just take that chateau. You will bring your aunt — I will see to that, — and we will have a month of it. The children are all fond of you; J. and I will be nowhere. You’ve promised to teach Edgar fishing; and it is you who will have to play wild beasts. Since last Sunday Dick and Muriel have talked of nothing else but your hippopotamus. We will picnic in the woods — there will only be eleven of us, — and in the evenings we will have music and recitations. Muriel is master of six pieces already, as perhaps you know; and all the other children are quick studies.”

George climbed down — he has no real courage — but he did not do it gracefully. He said that if we were mean and cowardly and false-hearted enough to stoop to such a shabby trick, he supposed he couldn’t help it; and that if I didn’t intend to finish the whole bottle of claret myself, he would trouble me to spare him a glass. He also added, somewhat illogically, that it really did not matter, seeing both Ethelbertha and Mrs. Harris were women of sense who would judge him better than to believe for a moment that the suggestion emanated from him.

This little point settled, the question was: What sort of a change?

Harris, as usual, was for the sea. He said he knew a yacht, just the very thing — one that we could manage by ourselves; no skulking lot

— Ми будемо ризикувати, — у свою чергу перебив його я, — це справа делікатна, і я бачу з неї вихід. Скажемо, що цю ідею запропонував Джордж.

Джорджева неготовність кидатися на допомогу часом помітно мене дратує. Ви, либонь, подумали, що він з радістю схопить-ся за нагоду допомогти двом давнім друзям? А от і ні, він замість цього почав сперечатися.

— Кажіть, — кинув Джордж, — а я повідомлю їм обом, що мій початковий план був узяти всю компанію — з дітьми й з усім — і що я взяв би свою тітку, і ми б винайняли чудовий старий *château* — я знаю один у Нормандії, на узбережжі, там клімат особливо сприятливий для слабеньких дітлашків, а молоко таке, що в усій Англії не знайдеш. І додаю, що ви відкинули мою пропозицію, заявивши, що самим нам буде веселіше.

З такими, як Джордж, поблажливим бути не можна. Треба проявляти твердість.

— Як хочеш, — сказав Гарріс, — а я особисто підтримую цю пропозицію. Винайmemo той *château*. Ти привезеш тітку — я за цим простежу — і проживемо так цілий місяць. Діти тебе люблять, а ми з Джей для них порожнє місце. Ти обіцяв навчити Едгара ловити рибу, і ти так гарно зображаєш диких звірів. Дік та Мюріель після минулої неділі тільки й говорили про те, як ти ревів гіпопотамом. Удень будемо ходити в ліс на пікнік — усі одинадцятьоро — а вечори присвятимо музикуванню та декламації. Мюріель, як ти, мабуть, знаєш, уже вивчила шість творів, та й інші діти теж швидко до науки.

Джордж відступив — справжньої сміливості він не має — про-це зробив це невишукано. Сказав, що ми жорстокі, боягузливі й підлі, здатні на такий заяложений трюк, проти якого він нічого не може вдіяти, і якщо я не збираюся допивати бордо сам, то чи не була б моя ласка налити скляночку і йому. А ще додав, доволі нелогічно, що вся ця справа не має ніякого значення, бо і Етельберта, і місіс Гарріс жінки розсудливі, вони про нього високої думки й не повірять ні на мить, що він міг запропонувати таку нісенітницю.

Закривши це питання, ми перейшли до наступного: як саме змінити обстановку?

Гарріс, як завжди, виступав за море. Сказав, що знає таку яхту, як нам треба, — ми зможемо керувати нею самі, без отих здорових гиців, що тільки й знають, що ледарювати на палубі,

of lubbers loafing about, adding to the expense and taking away from the romance. Give him a handy boy, he would sail it himself. We knew that yacht, and we told him so; we had been on it with Harris before. It smells of bilge-water and greens to the exclusion of all other scents; no ordinary sea air can hope to head against it. So far as sense of smell is concerned, one might be spending a week in Limehouse Hole¹. There is no place to get out of the rain; the saloon is ten feet by four, and half of that is taken up by a stove, which falls to pieces when you go to light it. You have to take your bath on deck, and the towel blows overboard just as you step out of the tub. Harris and the boy do all the interesting work — the lugging and the reefing, the letting her go and the heeling her over, and all that sort of thing, — leaving George and myself to do the peeling of the potatoes and the washing up.

“Very well, then,” said Harris, “let’s take a proper yacht, with a skipper, and do the thing in style.”

That also I objected to. I know that skipper; his notion of yachting is to lie in what he calls the “offing,” where he can be well in touch with his wife and family, to say nothing of his favourite public-house.

Years ago, when I was young and inexperienced, I hired a yacht myself. Three things had combined to lead me into this foolishness: I had had a stroke of unexpected luck; Ethelbertha had expressed a yearning for sea air; and the very next morning, in taking up casually at the club a copy of the *Sportsman*, I had come across the following advertisement: —

TO YACHTSMEN. — Unique Opportunity. — “Rogue,” 28-ton Yawl. — Owner, called away suddenly on business, is willing to let this superbly-fitted “greyhound of the sea” for any period short or long. Two cabins and saloon; pianette, by Woffenkoff; new copper. Terms, 10 guineas a week. — Apply Pertwee and Co., 3A Bucklersbury.

It had seemed to me like the answer to a prayer. “The new copper” did not interest me; what little washing we might want could wait,

¹ Limehouse Hole was an old name for the riverside district centred on present-day Westferry Circus, on the Isle of Dogs. From the XVII century it was a plying place for watermen and it later became densely filled with shipyards and other dock-related industries.

збільшуючи вартість мандрівки й проганяючи з неї всю романтику. Дайте Гаррісові вмілого юнгу, і він сам упорається з вітрилами. Ми ту яхту знали, про що йому й заявили. Один раз Гарріс нас туди вже заманював. Яхта смерділа трюмною водою та водоростями, і цей запах забивав усі інші. Звичайне морське повітря не могло з ним змагатися. Подібного можна нанюхатися, тільки якщо провести тиждень у Лаймгаус-Гоулі¹. А ще на яхті ми не мали де сховатися від дощу — каюта була десять на чотири фути, і половину площі займала плита, котра при спробі її затопити розпалася на шматки. Митися треба було на палубі, і коли ви вилазили з балії, рушник падав за борт. Усю цікаву роботу робили Гарріс та юнга — кидали лаг, ставили рифи, віддавали швартові й змінювали курс — лишивши Джорджеві й мені чищення картоплі та миття палуби.

— Ну що ж, — сказав Гарріс, — тоді давайте візьмемо кращу яхту, зі шкіпером і покатаємося з шиком.

Проти цього я теж заперечив. Я знаю того шкіпера. Прогулянки на яхті він називає “вийти в море”, і в його розумінні це означає лягти в дрейф неподалік берега, щоб не втрачати контакту з дружиною й дітьми, не кажучи вже про улюблений паб.

Багато років тому, як я ще був молодий і недовідчений, я сам наймав яхту. Три обставини, збігшись, наштовхнули мене на цю дурість: я несподівано одержав значну суму грошей; Етельберта висловила палке бажання подихати морським повітрям; і на другий же день, випадково взявши в клубі примірник “Спортсмена”, я натрапив на таке оголошення:

ЯХТСМЕНАМ. — Унікальна можливість. — “Норовлива”, 28-тонна яхта. — Власник через терміновий від'їзд у справах бажав здати прекрасно оснащене швидкохідне судно на будь-який період. Дві каюти й салон; піаніно фірми “Воффенкоф”; новий пральний казан. Умови: 10 гіней на тиждень. — Звертатися: Баклерсбері, буд. 3-а, “Пертві та Ко”.

Мені здалося, це саме те, що я шукаю. “Новий пральний казан” мене не зацікавив; прання в нас буде небагато й воно зачекає,

¹ Лаймгаус-Гоул — стара назва прибережного району на Собачому острові, що нині має назву Вестфері-Сьоркес. Із XVII ст. — місце, де збиралися човнярі, пізніше тут розташувалися верфі та споріднені підприємства.